

AUTSORSING NIMA VA U BILAN O 'ZARO HAMKORLIK.

TKTI katta o'qituvchi (PhD)

Azimova Xurshida MirsamadovnaE-mail: hurshidazimova@gmail.com<https://orcid.org/0009-0002-7983-419X>

Annotatsiya: Mazkur maqolada outsorsing va autstaffig tushunchasi, outsorsing usullari, uni mamlakatimizda qo'llanishni boshlangani va outsorsing boyucha qonunlar yoritib o'tilgan.

Kalit so'zlar: autstaffig tushunchasi, outsorsing, mehnat unumdorligi, samaradorlik, texnologiya uzatilishi, tashqi pudratchi, xususiy sektor, davlat xaridlari, outsorsing shartnomalari.

Zamonaviy voqelik sharoitida, iqtisoiyotda barqaror rivojlanishni ta'minlash uchun sanoatda korxona va kompaniyalarda mehnatni to'g'ri tashkil etish chet el tajribasini va yutuqlarini hisobga olgan holda yangicha ish olib borish davr talabidir. Har qanday sohada korxonaning muvaffaqiyatli ishlashi uchun mehnat unumdorligi omillari va resurslari kabi faoliyat jihatlariga maksimal darajada e'tibor berish muhimdir. Mehnat unumdorligini oshirish hozirgi vaqtda har qanday korxona rivojlanishining zaruriy shartidir.

Bu bozor sharoitida muvaffaqiyatli faoliyat yuritishni istagan har qanday korxonaga tegishli. Xodimlarni yollash bosqichida har qanday tashkilot tegishli xodimlarni yollash muammosiga duch keladi, chunki tashkilotning so'rovlari har doim ham potentsial xodimning so'rovlariga to'g'ri kelmaydi, bundan tashqari, xodimlarni doimiy ravishda ishga joylashtirish ham tadbirkor, ham rahbar uchun eng foydali echim emas.

Shu sababli, kompaniyalar rivojlanishi va muvaffaqiyatli ishlashining asosiy omili bo'lgan yollash jarayonida ish beruvchi uchun ham, potentsial ishchi uchun ham muammoning o'zaro manfaatli echimi bo'lgan zamonaviy usul va yondashuvlardan foydalanish muhimdir. Kadrlar masalalarining maqbul echimi sifatida mehnat bozorida

"Autsorsing" usullari ishlatila boshlandi, bu atama funktsiyalarni bitta kompaniyalarga, uchinchi tomon kompaniyalarsiga yoki shaxsga o'tkazishni anglatadi. Autsorsing kompaniyalar o'rtasida bilim almashinuvi va texnologiya uzatilishiga hissa qo'shishi mumkin, masalan, malakali kadrlar almashinuvi usuli, bu esa o'z navbatida kadrlarni tezkor malaka ortishi va mehnatni intensivlashuviga olib kelishi mumkin.

Prezidentimiz Shavkat Mirziyoev tomonidan ilgari surilgan «Harakatlar strategiyasidan - Taraqqiyot strategiyasi sari» tamoyiliga asosan ishlab chiqilgan quyidagi yettita ustuvor yo'nalishdan iborat 2022 - 2026 yillarga mo'ljallangan Yangi O'zbekistonning taraqqiyot strategiyasi mamlakatimizdagi ijtimoiy-siyosiy, iqtisodiy islohotlar samarasini yanada oshirish, davlat va jamiyat rivojini yangi bosqichga ko'tarish, hayotning barcha sohalarini liberallashtirishga xizmat qilmoqda.¹

Zamonaviy iqtisodiyotning barqaror rivojini yaratish uchun kopgina sohalarida olib borilayotgan islohotlar mehnat unumdorligini oshirish mahsulot birligini ishlab chiqarishda yoki xizmat ko'rsatishda ish vaqtini yoki vaqt birligida ishlab chiqarilgan qo'shimcha mahsulot miqdorini tejash orqali ta'minlanadi, bu esa ishlab chiqarish samaradorligini oshirishga olib keladi.

Ba'zi mamlakatlarda tadbirkorlar hali ham xom ashyo yoki arzon ishchi kuchi mavjudligiga tayanib, o'z strategiyalarini tuzishlari mumkin. Bunday sharoitda ular dastlab xarajatlarni kamaytirish va xizmat ko'rsatish sifatini yaxshilashga katta ahamiyat bermasligi mumkin. Biroq, aksariyat rivojlangan mamlakatlarda raqobatbardosh ustunliklarga bilim, ko'nikma va ijodiy echimlar orqali erishiladi. Afsuski, ushbu afzalliklarning aksariyati qisqa muddatli, chunki zamonaviy texnologiyalar raqobatchilar orasida yangi bilim va ko'nikmalarning tez tarqalishiga yordam beradi. "Autsorsing" atamasi chorak asr oldin, xalqaro va milliy bozorlarda raqobat kuchayganida hamma joyda ma'lum bo'ldi. Raqobatning bunday oshib ko'rsatgichlarini o'sishi kompaniyalarni saqlanib qolishning samarali usullarini izlashga

¹ O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022 yil 28 yanvardagi PF-60-son "2022 — 2026 yillarga mo'ljallangan yangi O'zbekistonning taraqqiyot strategiyasi to'g'risida" Farmoni.

undadi. Ushbu usullardan biri outsorsing bo'lib, u o'z samaradorligini namoyish etdi va boshqa usullar bilan raqobatni yaratdi.

O'zbekistonda davlat sektoriga outsorsing faoliyatini olib borishda huquqiy asoslar yaratilib kelinmoqda. Bunga ta'lim tizimining barcha bo'g'inlari, davlat sektoriga va xususiy sektorda outsorsing faoliyatining bugungi zamon talablari asosida takomillashtirish asosiy vazifa qilib belgilanganligidan kelib chiqqan holda bu va boshqa sohalar misolida outsorsingning xususiy sektorida aynan meditsina kliikalarida qo'llashning afzalliklariga to'xtalib o'tamiz.

Outsorsing - bu biznes xodimlarni shtatga yollamasdan, ixtisoslashtirilgan agentliklardan jalb qilganda ularni yollash usuli. Bunda ish topshirilgan xodim outsorsingga xodimlar taqdim etuvchi agentlik shtatida ro'yxatga olinadi. Boshqa outsorsing tushunchalari ham mavjud, masalan:

1) tashkilot tomonidan shartnoma asosida ishlab chiqarish tadbirkorlik faoliyatining muayyan turlari yoki funksiyalarini zarur sohada faoliyat ko'rsatayotgan boshqa kompaniyalarga berish;

2) korxonaning ba'zi funksiyalari (ixtisosligi bo'lmagan yoki u uchun samarasi kam bo'lgan) bajarilishini ularni yanada yuqori va sifatli darajada amalga oshirishni ta'minlashga qodir bo'lgan tashqi pudratchiga o'tkazishni anglatuvchi tashkiliy qaror zarur sohada amalda bo'lgan;

3) korxonaning ayrim funksiyalari (u uchun ixtisoslashmagan yoki samarasi kam) bajarilishini ularni yanada yuqori va sifatli darajada amalga oshirishni ta'minlashga qodir bo'lgan tashqi pudratchiga o'tkazishni anglatuvchi tashkiliy qarorlaridir.

Umuman olganda, outsorsing tashkilotning muayyan vazifa va funksiyalarini shtatdan tashqari boshqa tashkilotga yoki mutaxassisga topshirishni anglatadi, chunki kompaniyalar ularni bajarish uchun ichki resurslarga ega emas. Oddiy qilib aytganda, outsorsing - bu boshqa kompaniyalarga yoki shaxsga vazifalarni topshirish jarayoni yoki uning asosiy vazifalariga e'tibor qaratish imkonini beradi. «Outsorsing» atamasining o'zi inglizcha «out» - «tashqarida» va «source» - «manba» so'zlarining kombinatsiyasi bo'lib, tashqi resurslar yoki manbalardan foydalanishni anglatadi.

«Autsorsing» atamasi bilan bir qatorda «autsorser» atamasi - autsorsing xizmatlarini ko'rsatuvchi jismoniy shaxs yoki tashkilot ham qo'llaniladi.

Autsorsing o'zining eng sodda shaklida - ilgari o'z kuchlari bilan ishlab chiqarilgan tovar yoki xizmatni ishlab chiqaruvchi boshqa kompaniyalarga o'tkazishdir. Boshqa ta'rifga ko'ra, autsorsing kelishuvga qarab ba'zi ichki operatsiyalar va qarorlar qabul qilish huquqlari boshqa yetkazib beruvchilar yoki firmalarga o'tkazilishini anglatadi. Autsorsingning muhim jihati shundaki, autsorser kompaniyalarga nafaqat vakolatlar, balki ishni bajarish uchun javobgarlik ham beriladi.

Autsorsingning davlat sektorida qo'llashda ijtimoiy xizmat darajasining keskin pasayishiga yo'l qo'ymaslik choralari ko'riladi. Bundan bir necha yillar ilgari «autsorsing» mexanizmi faqat xususiy sektorda foydalanilgan bo'lsa, bugungi kunda budjet tashkilotlarida ham ijtimoiy xizmat ko'rsatishda «autsorsing»dan unumli foydalanilmoqda.

Xodimlarni yollash bosqichida har qanday tashkilot tegishli xodimlarni yollash muammosiga duch keladi, chunki tashkilotning so'rovlari har doim ham potentsial xodimning so'rovlariga to'g'ri kelmaydi, bundan tashqari, xodimlarni doimiy ravishda ishga joylashtirish ham tadbirkor, ham rahbar uchun eng foydali echim emas. va potentsial xodimlarning o'zlari uchun ham autsorsing bu yangi tajribalarni boshqa tashkilot hodimlaridan o'rganish imkonini beradi.

Autsorsingdan foydalanish tezlashdi va tezda ish beruvchilar orasida mashhur bo'ldi: tobora ko'proq kompaniyalar o'z ish joylarini autsorsingga berishni boshladilar, bu esa ishchilarning katta xodimlarini saqlash uchun sarflangan vaqt va xarajatlarni tejashga yordam berdi. Autsorsingdan foydalanadigan kompaniyalar bozordagi yangi talabga osonroq moslasha olishdi.

Vaqt o'tishi bilan, autsorsing iqtisodiyotning global tarmog'i sifatida shakllangan, ba'zi rivojlanayotgan mamlakatlarda, masalan, Filippin yoki Malayziya kabi davlatlarda autsorsing xizmatlarini ko'rsatish ularning iqtisodiyotining muhim qismini tashkil etadi. Autsorsingni qo'llash yangi ish o'rinlari yaratish orqali ishsizlik darajasini pasaytiradi va shu bilan iqtisodiy o'sishga yordam beradi. McKinsey & Company tomonidan

o'tkazilgan tahlil shuni ko'rsatadiki, butun dunyo bo'ylab outsorsing operatsiyalarini amalga oshiruvchi kompaniyalar turli bozorlarga kirish va mavjudlikni kengaytirish orqali bozor ulushini 15 foizga oshirmoqda. Bundan tashqari, outsorsing iqtisodiyotning globallashuvida muhim rol o'ynaydi, xalqaro mehnat taqsimoti va transmilliy biznes aloqalarini ta'minlaydi, chunki kompaniyalar o'z funktsiyalarini nafaqat joylashgan mamlakatda, balki xorijiy mamlakatlarda ham outsorsing xizmatlari sheriklari va etkazib beruvchilarini topish orqali outsorsing qilishadi.

Shunday qilib, outsorsing xizmatlaridan foydalanish samaradorligi va tadbirkorlar uchun foydasi tufayli biznesning turli sohalarida, shu jumladan meditsinada qollanishda davom etmoqda va kengaymoqda.

Bugungi kunda outsorsing hajmi, faoliyat turi yoki joylashuvidan qat'i nazar, har qanday korxona faoliyatida muhim rol o'ynaydi.

Yuqoridagi omillar butun dunyo bo'ylab, shu jumladan O'zbekistondagi tadbirkorlarni outsorsing xizmatlarini ko'rsatuvchi turli kompaniyalarni ochish va rivojlantirishga va o'z korxonalarida outsorsing xizmatlaridan foydalanishga vaqti-vaqti bilan murojaat qilishga undaydi, bu esa outsorsing tushunchasini o'rganish dolzarb va muhimligini bilqiladi.

Dunyoda outsorsing rivojlanib, uni O'zbekistonda faol qo'llash bilan mamlakatimiz hududida outsorsing jarayonlarini qonuniy tartibga solish zarurati tug'ildi.

Autsorsing va u bilan o'zaro hamkorlik O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining "O'zbekiston Respublikasi sog'liqni saqlash vazirligi tuzilmasi tashkilotlarida outsorsing xizmatlari ko'rsatish tartibi to'g'risidagi nizomni tasdiqlash haqida" 2020-yil 10-yanvardagi 16-son qarori, O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining O'zbekiston Respublikasi bo'linmalarida shaxsiy tarkibning ovqatlanishini tashkil etish bo'yicha outsorsing xizmatlari ko'rsatish tartibi to'g'risida"gi va O'zbekiston Respublikasi davlat xavfsizlik xizmati organlarining" 2019-yil 6-apreldagi 282-son, shuningdek, 1996-yil 30-avgustdagi 279-1-sonli "Buxgalteriya hisobi to'g'risida"gi Qonunning 7-moddasi va boshqalar. Yuqoridagi maqolada

aytilishicha, tashkilot rahbarlari buxgalteriya hisobini maxsus shartlar asosida ixtisoslashgan kompaniyalarga topshirishlari mumkin.

Autsorsing (outsourcing) – tashkilotning u yoki bu funksiyalarini shu faoliyatni olib borishga ixtisoslashgan tashqi ijro etuvchilarga berishdir. Boshqacha qilib aytganda, autsorsing deganda, davlat sektorining nodavlat sektordan tovarlar, ishlar va xizmatlar sotib olishining umumiy hajmi tushuniladi.

Davlat muassasalarida autsorsing usulida ovqatlantirish «Davlat xaridlari to‘g‘risida»gi O‘zbekiston Respublikasi Qonuniga muvofiq tarkibi tasdiqlanadigan Tanlov komissiyasi tomonidan o‘tkaziladigan tanlov asosida tashkil etiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO‘YXATI

O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022 yil 28 yanvardagi PF-60 son “2022 — 2026 yillarga mo‘ljallangan yangi O‘zbekistonning taraqqiyot strategiyasi to‘g‘risida” Farmoni.

1. 3-modda O‘zbekiston Respublikasining 2021-yil 21-apreldagi O‘RQ-683-sonli Qonuni tahririda — Qonunchilik ma’lumotlari milliy bazasi, 21.04.2021-y., 03/21/683/0375-son
2. Pardaev M.Q., Ochilov I.S. Xizmat ko‘rsatish sohasi korxonalarida samaradorlikni oshirish yo‘llari. Monografiya. – T.: “IQTISOD-MOLIYA”, 2011. – 67-78 betlar.
3. Abdukarimov I.T., Abdukarimova L.G., Smagina V.V. Analiz finansovo xozyaystvennoy deyatelnosti predpriyatiya.
4. Стапран Д. «Аутсорсинг и границы фирмы. Как сделать аутсорсинг безопасным и доверять партнерам» 2022 Учебное пособие. 2-е. – Тамбов: Izdatelskiy dom
5. Suyunov D.X., Xolbayev B.A. Loyiha boshqaruvi: uslub va standartlar. O‘quv qo‘llanma. 2021.– 208 б. Joseph W. Weiss, Robert K. Wysocki, «Пять стадий управления проектом. Практическое руководство по планированию и реализации» -<http://financepro.ru>
6. “Horijiy xizmatlar xizmati” Vetnam, <https://vovworld.vn/>

7. "Iqtisodiyot va biznes" mutaxassisligi bo'yicha ilmiy maqola matnidan olingan.
8. Alekseycheva E. Yu., Magomedov M. D., Kostin I. B. Tashkilot (korxona) iqtisodiyoti.
9. Darslik. M.: Dashkov va Co. 2020. 290 b.2. Baskakova O.V., Machabeli M.Sh. Tashkilotning iqtisodiyoti.
10. M.: Dashkov va Co. 2019. 306 b. 3. Batrayeva E. A. Umumiy oqatlanish korxonasining iqtisodiyoti.
11. Akademik bakalavr uchun darslik va seminar. —M.: Yurayt. 2017. 390 b. 4. Budrina EV. Iqtisodiyot va avtotransport korxonasini tashkil etish.
12. Akademik bakalavr uchun darslik va seminar. —M.: Yurayt. 2017. 268 b
13. Zaynutdinov Sh.N. Korporativ boshqaruv asoslari. O'quv qo'llanma. -T.: O'zbekiston, 2008. – 260 b.
14. Toshxo'djaev M.M. Begmatova D.B. Korporativ madaniyat. O'quv qo'llanma.T. :TDIU , 2019
15. <https://up-pro.ru/>
16. <https://vovworld.vn/>
17. <http://financepro.ru>
18. <http://fyom.uz/> Korxona tarixi sahifasidan olingan Davlat mulk qo'mitasining 12.07.1996 yildagi buyrug'i
19. <http://www.lex.uz>.
20. <http://www.stat.uz>
21. <http://finance.uzreport.uz/news>